

NEJPROSLULEJŠÍ MEZI ŘÁDY, ŘÁD ZLATÉHO ROUNA

Málokterý řád na světě se stal tak populárním, jako je právě řád Zlatého rouna a není snad jediného faleristy, který by nezatoužil ho získat do své sbírky.

Zakladatelem řádu je burgundský vévoda Filip Dobrý (1396-1467), který uskutečnil svou myšlenku založit světský rytířský řád při příležitosti svého třetího sňatku s Isabelou Portugalskou dne 10. ledna 1430 v Bruggách ve Flandrech, kdy slavnostně vyhlásil založení řádu a jmenoval prvních 24 rytířů, pocházejících ze staré šlechty.

Dne 22. listopadu 1431, při příležitosti řádové kapituly konané v Rysselu (dnešním Lille), byl vyhlášen řádový statut o 66. člancích. Statut potvrdil papež Evžen IV. dne 7. září 1433, dále přiznává řádu církevní privilegia papež Lev X., dne 26. září 1516.

Předobrazem Zlatého rouna je rouno starořeckého mytického hrdiny Jasona a jeho Argonautů, kteří se vydali na cestu lodí Argo do Kolchidy na maloasijském pobřeží Černého moře s cílem toto zázračné zlaté rouno ukořistit. Později byl v řádové literatuře pohanský Jason nahrazován Gedeonem, biblickým hrdinou ze Starého zákona, který pod symbolem rouna porazil Madiánské.

Základní symbol řádu je zlaté beráncí rouno s hlavou obrácenou heraldicky doprava. V 17. století vznikl odznak, složený ze tří článků pohyblivě spojených. Zde je stejný beránek zavěšený na černě smaltovaném křesacím kamenu s bílými skvrnami. Z jeho strany šlehají červené plameny se zlatými obrysy. Tyto články jsou ještě převýšeny křesací ocílkou, na níž je vpředu znázorněn boj Jasona s drakem, vzadu je výjev z plavby antických Argonautů. Zakulacená mod-

ře smaltovaná držadla ocílky nesou vpředu řádové heslo: Pretium laborum non vile (Odměna za námahu ne nepatrná), vzadu je nápis: Non aliud (Ne jinak). Tato sestava je zavěšena na červené stuze, stažené nad řádem ozdobenou průvlečnou agrafovou (francouzsky coulant) a nošené u krku.

Již v jeho řádových statutech z roku 1431, potvrzených papežem Evženem IV., bylo předvídané určeno, že v případě vyměnění burgundské dynastie v mužské linii přechází řád a jeho velmistrovství na manžela dcery-dědičky. Po úmrtí následníka zakladatele řádu vévody Karla Smělého v roce 1477, který zanechal pouze dceru Marii a jejím sňatkem s arcivévodou Maxmiliánem Rakouským, pozdějším císařem Maxmiliánem I., přešel řád na dynastii Habsburků a stal se jejím rodinným řádem.

Vyměnění španělské větve habsburského rodu v roce 1700 přešlo Španělsko pod vládu Bourbonů a španělský král Filip V. uplatňoval nárok na Řád Zlatého rouna. Nevědělo se, komu vlastně Zlaté rouno patří, až došlo k dohodě v roce 1725, takže od té doby existují dva stejnojmenné řády:

Řád Zlatého rouna habsburské dynastie, udělovaný hlavou habsburského rodu dodnes, a řád španělský, udělovaný hlavou španělských Bourbonů, tj. španělským králem, rovněž dodnes.

Habsburský řád (řád rodinný) zůstal věrný původním řádovým předpisům, zatímco španělský řád se změnil v řád státní. Podstatným rozdílem rovněž je, že španělský řád je udělován i nekato-likům, což je v rozporu s původními statuty.

O habsburském řádu lze konstatovat, že byl výjimečným vyznamenáním, udělovaným příslušníkům starých evropských rodů, kteří se za-

sloužili o habsburskou dynastii. Jde o řád o jedné třídě. Původně byl nošen pouze na řetězu a později z důvodu velké váhy kolany rozhodl císař Karel V., aby byl nošen na červené stuze kolem krku a řetěz byl vyhrazen jen pro řádové slavnosti. Řádovým svátkem je den sv. Ondřeje (30. listopadu), patrona řádu, kdy jsou také přijímáni noví rytíři.

Mezi dosud jmenovanými rytíři řádu najdeme řadu jmen z českých dějin např. Vilém z Rožmberka, Vratislav z Pernštejna, zastoupeny jsou opakovaně šlechtické rody Lobkowiczů, Schwarzenbergů, Valdštejnů, Czermínů, Sternbergů a další.

Pan Vilém z Rožmberka byl rytířem řádu jmenován 28. listopadu 1584 králem Filipem II. jako 252. rytíř řádu a řádové insignie převzal 3. června 1585 v chrámu sv. Víta v Praze současně s panem Linhartem z Harrachu starším. V roce 1586 byl panu Vilému z Rožmberka řád ukraden, ale zloděj byl zjištěn, a tak se řád vrátil ke svému majiteli. Zloděj ovšem krádež zaplatil životem.

Řádem byly dekorovány také významné vojenské osoby, jakým byl například známý rakouský vojevůdce ať již z Haškova Dobrého vojáka Švejka, tak i díky slavnému Radeckého pochodu Johanna Strausse z roku 1848, Václav Radecký z Radče, rodák ze záměčku Třebnici na Sedlčansku. Je pohřben dle své poslední vůle a na přání armádního dodavatele Josefa Pargfriedra v hrobce v Malém Wetzdorfu u Vidně. Při pohřbu slavného vojevůdce velel nastoupeným jednotkám osobně císař František Josef I., podobný případ není znám za celou existenci habsburské monarchie.

Dalším dekorovaným byl maršál Karel Filip Schwarzenberg, jehož odznak můžeme spatřit na zámku Orlik. Na zámku Frýdlantě v severních Čechách je vystaven řád, který patřil generálu jízdy hraběti Eduardu Clam-Gallasovi.

Kníže Jan Adam Ondřej Liechtenstein (1656-1712) je pochován v rodinné hrobce kostela na Vranově u Brna. Po své smrti odkázal svůj řád Zlatého rouna vranovskému kostelu, pro ozdobu sošky vranovské Matky Boží. K tomu bylo potřeba souhlasu císaře Josefa II., a tak se stal řád součástí Mariánské klenotnice uvedeného kostela. Při návštěvě kostela před několika lety jsem zjistil, že z pochopitelných důvodů je na sošce zavěšena replika řádu, poměrně nekvalitního provedení. Kromě Vranova u Brna je také možno spatřit beráncí rouno na Pražském hradě ve Španělském sále, kde je zavěšeno nad vchodem uprostřed sálu. Řádový odznak se dokonce dostal do majetku pověstného Pražského Jezulátka.

I když rakouský císař uděloval řád zahraničním katolickým suverénům, ve vlastní zemi počet žijících rytířů nedosahoval kdysi stanovený počet 52 osob. Většina nositelů řádu byli příslušníci císařské rodiny. Oslavovaný a opěvovaný kojenec korunní princ Rudolf při svém narození dne 21. srpna 1858 v Laxenburgu u Vidně obdržel řád Zlatého rouna od svého otce do mahagonové kolébky.

Do rozdělení řádu v roce 1700 bylo jmenováno celkem 618 rytířů Zlatého rouna. Počty